

Кроссенс

на уроках української літератури

6 клас

*Створила та впорядкувала
вчитель української мови та літератури
ЗЗСО І-ІІ ст. с.Тернава
Добромиської міської ради
Самбірського району Львівської області
Боднар Зеня Ярославівна*

Передмова

КРОССЕНС

Кроссенс – асоціативна головоломка нового покоління. Слово «кроссенс» означає «перетин значень» і придумане за аналогією зі словом «кросворд», яке в перекладі з англійської мови означає «перетин слів».

Ідея кроссенса проста, як і все геніальне. Це асоціативний ланцюжок, що складається з дев'яти картинок.

Авторами кроссенса є С. М. Федін та В.М. Бусленко

Приєм «кроссенс» відповідає наступним принципам

- ✓ **науковості** - має наукове обґрунтування;
- ✓ **ефективності** - дає гарантовані результати вже з перших днів його застосування;
- ✓ **універсальності** - можна використовувати при викладанні будь-яких предметів, для навчання дітей із різним рівнем розвитку;
- ✓ **креативності** - спрямований на розвиток логічного та креативного мислення.

Функції кроссенса:

- 1.навчальна** – сприяє засвоєнню навчального матеріалу в ігровій формі;
- 2. мотиваційна**- пробуджує інтерес до запропонованої теми та бажання розгадати головоломку;
- 3. розвивальна**- сприяє розвитку творчого, логічного та образного мислення, вмінню пояснити певні речі;
- 4. соціальна**- пояснює причини й закономірності певного явища, його елементи, протиріччя;
- 5. комунікативна**- забезпечує діалог між різними учасниками освітнього процесу: учнями, учителем, підручником.

Різновиди розшифровування кроссенсу

або:

Зображення розташовують так, що кожна картинка має зв'язок із попередньою і наступною, а центральна поєднує за змістом зразу декілька картинок. Завдання того, хто розгадує кроссенс - знайти асоціативний зв'язок між сусідніми картинками.

Починати розгадувати кроссенс можна з будь-якої картинки, що розпізнається, але центральним є квадрат під номером 5 або 9. Центральна картинка, за бажанням автора, може бути пов'язана за змістом зі всіма зображеннями в кроссенсі.

При створенні кроссенса можна скористатися таким алгоритмом:

1. Визначити тематику(загальну ідею).
2. Вибрати 8-9 елементів (образів), що мають відношення до теми.
3. Знайти зв'язок між елементами.
4. Визначити послідовність елементів за типом зв'язку «хрест» і «основа».

5. Сконцентрувати значення в одному елементі (центр –5-й або 9-й квадрат).
6. Виділити відмінні риси, особливості кожного елемента.
7. Підібрати картинки, що ілюструють вибрані елементи (образи).
8. Замінити вибрані прямі елементи (образи) і асоціації непрямыми, символічними картинками.
9. Побудова асоціативного зв'язку між образами елементів..

Оскільки основне значення кроссенса – це певна загадка, ребус, головоломка, то він є гарною формою нетрадиційної перевірки знань із теми.

Застосування кроссенса на уроці різноманітне, його можна використати:

1. при формулюванні теми і мети уроку;
2. при вивченні нового матеріалу, в якості постановки проблемної ситуації;
3. при закріпленні і узагальненні вивченого матеріалу;
4. при підведенні підсумку роботи на уроці, включити як рефлексію.
5. запропонувати як творче домашнє завдання

Повністю урок можна побудувати в формі кроссенса, тобто дев'ять елементів кроссенса можуть представляти собою структуру уроку.

Робота з кроссенсом відображає глибину розуміння учнями вивченої теми.

Разом із тим кроссенс сприяє розвитку логічного, образного і асоціативного мислення, уяви;

прояву нестандартного мислення і креативності; розвиває можливість самовираження.

Під час розгадування кроссенса розвиваються комунікативні і регулятивні вміння; навички роботи з інформацією; підвищується допитливість і мотивація до вивчення предмету. Тому кроссенс – головоломка нового покоління, яка поєднує в собі найкращі якості зразу деяких інтелектуальних розваг: загадки, ребусу, головоломки. Кроссенс є прекрасним засобом розвитку логічного і творчого

мислення учнів.

Метод «кроссенс» можна поєднати із такими інтерактивними методами, як:

1. робота в малих групах;
2. робота в парах»
3. «мозковий штурм»;
4. «коло ідей»;
5. «мікрофон»;

Кожна дитина народжується, маючи в собі іскру Божу. Ми — дорослі — не маємо права формувати з неї посередність. Тому не варто розподіляти: ця дитина талановита, а ця — ні. У зв'язку із цим творчі завдання мають бути розраховані не на кілька осіб, а на весь клас.

Як розв'язати кроссенс?

1. З'ясуйте, що зображено на кожному із малюнків кроссенсу.
2. Установіть асоціації, які виникають у вас з кожним із зображень. Подумайте, що може об'єднувати ці різні зображення.
3. Розкрийте зв'язки між центральним зображенням кроссенсу, що позначено номером 5 чи 9 та сусідніми за схемою: 5-2; 5-8; 5-6; 5-4. чи 9-2; 9-6; 9-4; 9-6. Ці зв'язки між зображеннями утворюють своєрідний візуальний хрест:

4. Простежте зв'язки між зображеннями по периметру кроссенса, що є його «осною», за схемою: I) 1-2; 2-3; 3-6; 6-9; 9-8; 8-7; 7-4; 4-1 чи II) 1-2; 2-3; 3-4; 4-5; 5-6; 6-7; 7-8; 8-1

5. Зверніть увагу, що розпочинати розв'язувати кроссенс можна з будь-якого зображення і з різною послідовністю: спочатку по «хресту», а потім за його «осною» і навпаки.

Усі кроссенси у даному збірнику створені за другою схемою з центральним зображенням, що позначено номером 9.

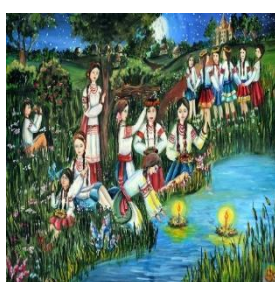
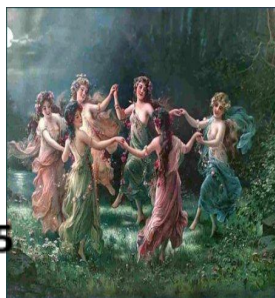
Книжка в житті людини.

Роз'яснення

1. Книга- вікно у світ життя.
2. Книга повинна бути присутня у нашому житті з раннього дитинства.
3. Книга вчить щирої дружби.
4. Книга – дорога у незвіданий світ.
5. Книга- це кольорове і різнобарвне щасливе життя
6. Книга – бурхливий мегаполіс.
7. Книга – це з досягнення і винаходи.
8. Книга наповнює наш розум знаннями.
9. Книга - це ключовий супутник життя.

Календарно-обрядові пісні

Роз'яснення

1. Колядки.
2. Щедрівки.
3. Веснянки.
4. Русальні.
5. Купальські.
6. Петрівочні.
7. Жниварські.
8. Обжинкові.

9. Календарно-обрядові пісні зберігаються у книжках.

Микола Вороний. Поема «Євшан-зілля»

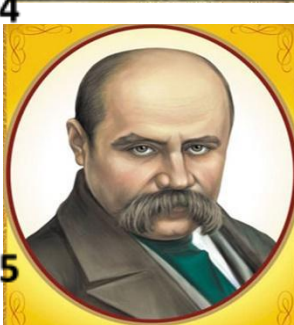
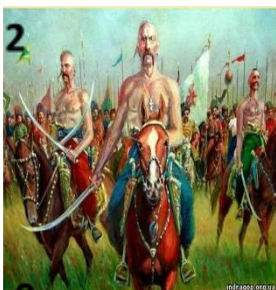
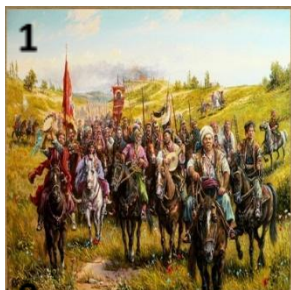

Роз'яснення

1. «Жив у Києві в неволі Ханський син, малий хлопчина...»
2. «Жив у Києві в неволі Ханський син, малий хлопчина...»
3. «Мономах, князь Володимир, Взяв його під час походу...»
4. «Час минав, і став помалу Рідний степ він забувати...»
5. «Та не так жилося хану Без коханої дитини.»
6. «Кличе він гудця [2] до себе І таку держить промову...»
7. «Мов скажена хуртовина, Мов страшні Перуна громи,
Так ревли-стогнали струн І той спів гудця-сіроми!»
8. «Рідний степ — широкий, вільний, Пишнобарвний і квітчастий —
Раптом став перед очима...»

9. «Байраками та ярами Неутомно проходили —
В рідний степ, у край веселий Простували, поспішали.»

Тарас Шевченко. Поема «Іван Підкова».

Роз'яснення

1. «Було колись — в Україні Ревіли гармати...»
2. «Панували, добували І славу, і волю...»
3. «Минулося — осталися Могили на полі.»
4. «Висипали запорожці — Лиман човни вкрили.»
5. «А попереду отаман Веде, куди знає.»
6. «Спасибі вам!»- надів шапку...»

7. Георгіївська (Успенська) церква у Каневі, у якій поховали гетьмана І.Підкову.
8. Монета видана в пам'ять про І. Підкову.
9. Автор поеми Т. Шевченко.

Володимир Рутківський . Повість трилогія «Джури козака Швайки» («На козацьких островах»)

Роз'яснення

1. Козак Швайка.
2. Вовк Швайки Барвінок.
3. Кінь Вітрик.

4. Грицик і Санько.
5. Бугай Петрик.
6. Сторожовий Дуб, під яким ночували Грицик і Санько.
7. Напад татар на Воронівку.
8. Кам'яний острів, на якому перебували козаки.
9. Автор твору В. Рутківський.

Леся Українка. Поезії «Як дитиною, бувало...», «Мрії», «Тиша морська»

Роз'яснення

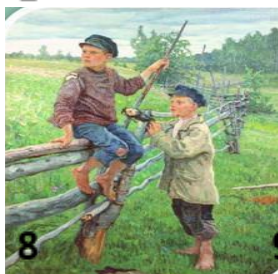
1. «Як дитиною, бувало...»
2. «Як дитиною, бувало...»
3. «Мрії»
4. Мрії завжди кольорові.

5. «Мрії»
6. «Тиша морська»
7. «Тиша морська»
8. Щасливе дитинство.
9. Авторка поезій Леся Українка.

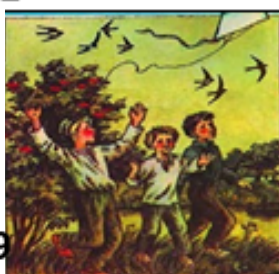
В. Винниченко. Оповідання

«Федько-халамидник»

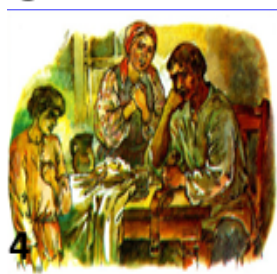
3

8

9

4

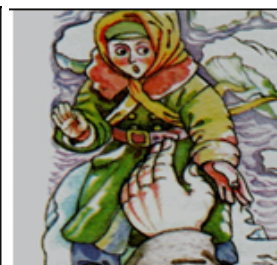
7

6

5

Роз'яснення

1. «Федько сидить у себе на воротях, як Соловей-Розбійник на дереві, і дивиться. Він усе любить або по кришах лазити, або на воротях сидіти. «
2. «Тоді змій плавню й легко здіймається вгору.»

3. «Федько, скидає штанці й чекає, похиливши голову. Батько кладе Федька на стілець і починає бити.»
4. Розваги дітей взимку
5. «Толі холодно і страшно, але він не хоче, щоб його звали бабою. Він сходить з ганку і обережно іде до хлопців.»
6. «Стьопка, Спірка й інші хлопці кинулись до Федька і протягнули йому палицю.»
7. «Батько й мати боролись з смертю. Але смерть поборола.»
8. Головний персонаж – Федько- халамидник.
9. Автор оповідання В. Винниченко

Станіслав Чернілевський.

Вірші «Теплота родинного інтиму...»,

«Забула внучка в баби черевички»

Роз'яснення

1. Хата, в якій народився автор віршів С. Чернілевський.
2. Сім'я є тим родинним теплом, яке зігріває усіх.
3. Вогонь у домашній печі зігріває не тільки тіло, але і душу.
4. Жінка – символ і оберіг родинного тепла.
5. Бабуся завжди винлядає біля вікна своїх внучат.
6. Затишна і тепла бабусина сільська хата.
7. Забуті внучкою черевички.
8. Бабусі дуже люблять своїх онуків.
9. Автор віршів С. Чернілевський.

Ірина Жиленко. Поезії «Жар-Птиця», «Підкова», «Гном у буфеті»

Роз'яснення

1. «Рвонулась на волю чудесна Жар-птиця, і враз освітилась казково столиця»
2. «І вся вороняча орава зчинила стрекотняву: "Вона яскра-яскра-яскрава!"
3. «Ну, от і простудилась. Лежить в ліжку, п'є молоко, клює родзинки, чита "Барвінок" і "Мурзилку".»
4. «Була зима. Ішов зелений сніг. За ним — рожевий. Потім — фіалковий.»
5. «І раптом Дідусь Мороз загубив підкову. Та не просту. А золоту.»
6. «У нашому домі, в буфеті, давно живе старенький буфетний гном.»
7. «І в довгі засніжені ночі нашіптує дітям казки.»
8. Діти люблять читати вірші І. Жиленко.
9. Авторка поезій І. Жиленко.

Ігор Калинець. Вірші «Стежечка», «Блискавка», «Веселка», «Криничка», «Дим» зі збірки «Дивосвіт»

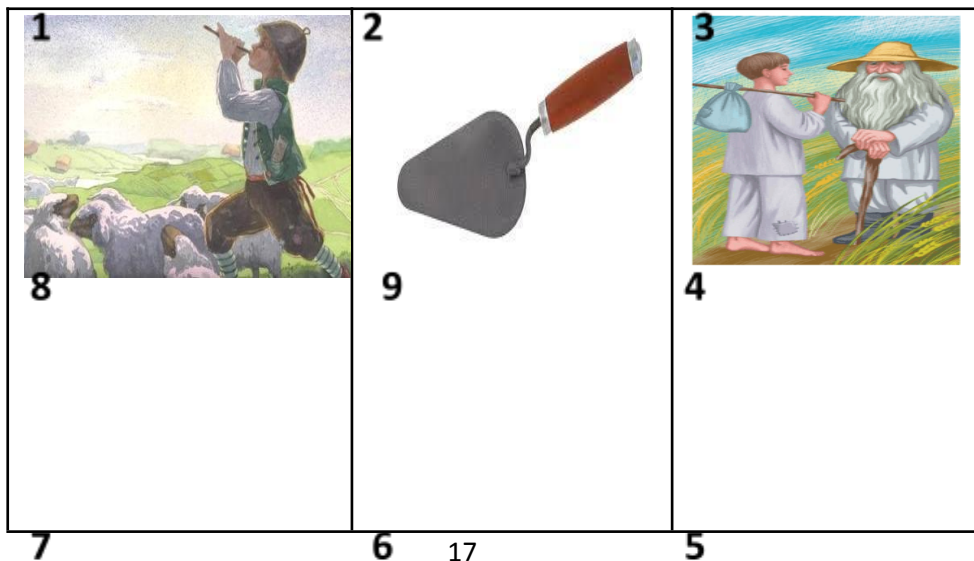

Роз'яснення

1. «Ходім зі мною стежечко обережно».
2. «Пливе собі королева королева темряви у дзеркало»
3. «Надягла веселка стрічок стрічок як у свято»
4. «Дорогою перестрів її князенко Соняшник»
5. «Сплю глибоко глибоко, а ще глибше мати моя підземна»
6. «Тільки сонце п'є та п'є калинову воду через золоті соломинки»
7. «Втік дим від вогнища просто у синіх джинсах розпатланий та й подався у мандри»
8. «Сів у трамвай принохується»
9. Автор збірки Ігор Калинець

Емма Авдієвська. «Казка про Ян», «Говорюча риба»

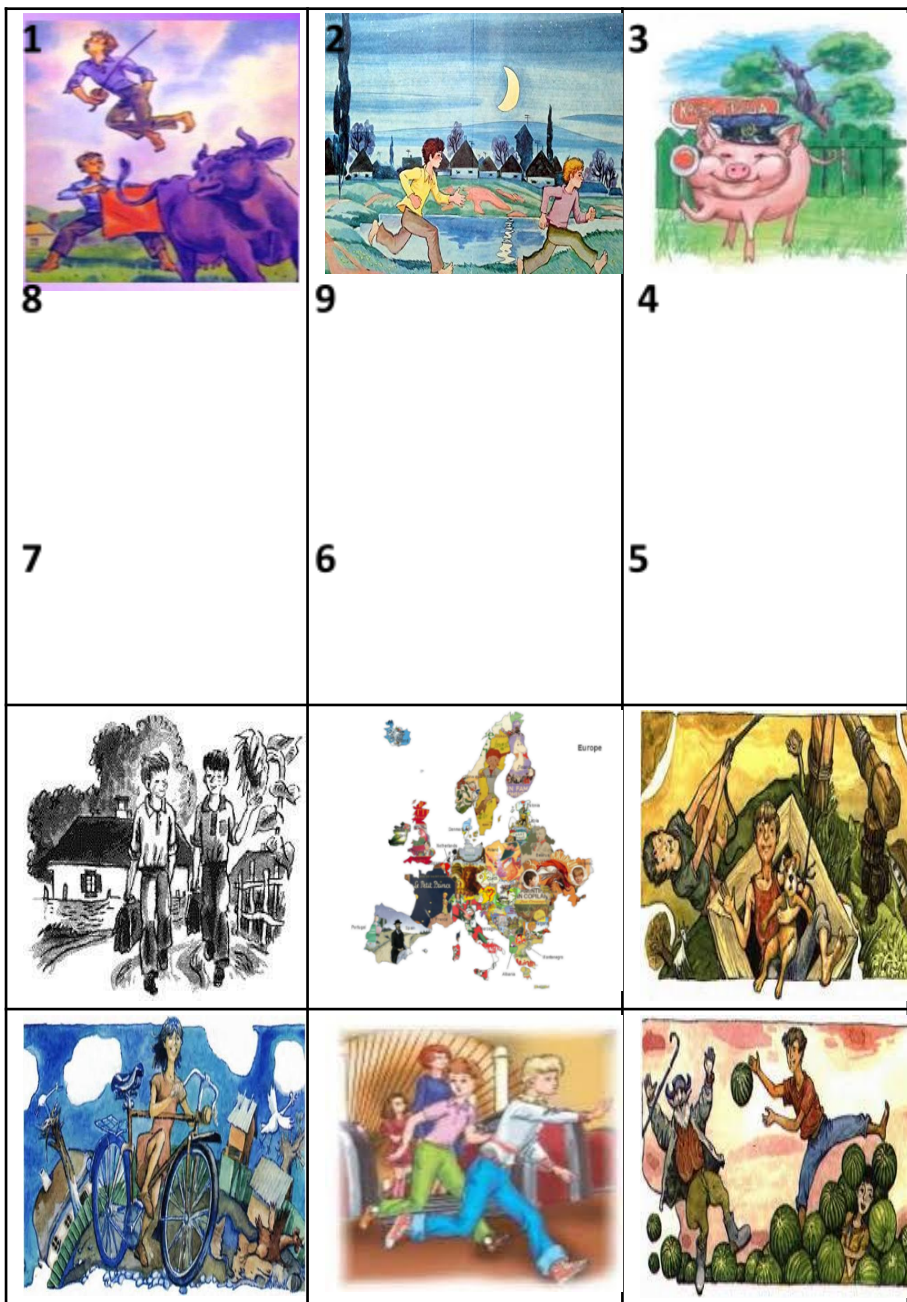

Роз'яснення

1. Хлопець-пастух
2. У країні Яянів, які будували свої вежі.
3. Зустріч з дідусем.
4. Замість дідуса на плечах виявився мішок із самоцвітами.
5. Говорюча рибка
6. Рибку вважали білою вороною, її не розуміли інші риби.
7. Рибка знайшла друга, який її розумів і була запрошена в гості.
8. Жінка друга пожарила рибку на обід.
9. Авторка – Е. Авдієвська.

Всеволод Нестайко. Повість «Тореадори з Васюківки»

Роз'яснення

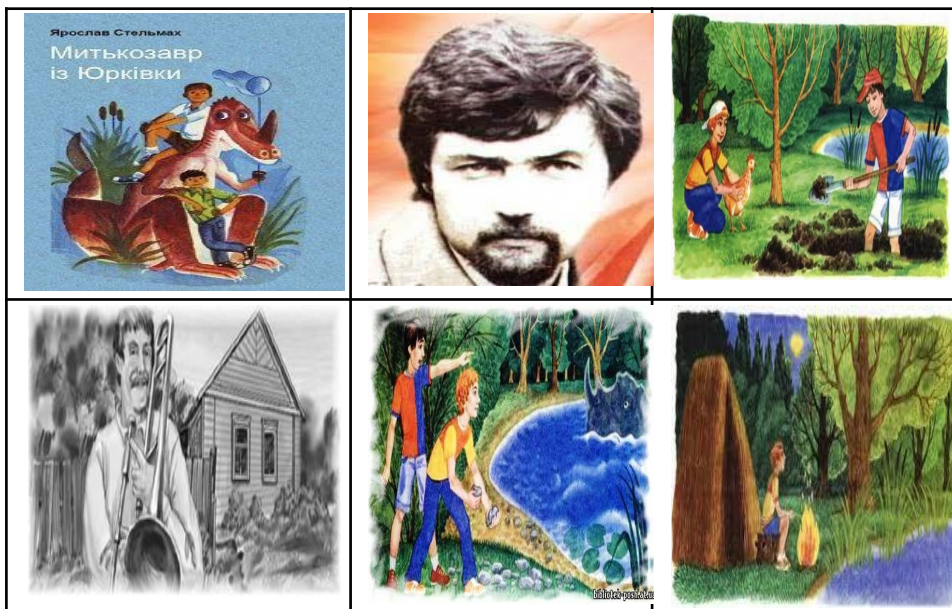
1.Бій тореадорів з коровою Контрибуцією.

2. Вечори у селі влітку повні пригод.

3. Метро під свинарником.
4. Порятунок цуценяти з колодязя.
5. Піраміда з кавунів.
6. Театр у школі.
7. Сестра Яви на подарованому ним велосипеді.
8. Ява та Павлуша - нерозлучні друзі.
9. Повість перекладена на багато мов світу.

Ярослав Стельмах «Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера»

 1	 2	 3
8 7	9 6	4 5

Роз'яснення

1. Дружба зароджується змалку.
2. Приїзд у село на канікули.
3. Відвідування бібліотеки.
4. Пригода з куркою.
5. В очікуванні химери.
6. Поява химери лісового озера.
7. Дід Трохим – сільський ентузіаст..
8. Книжка «Митозавр з Юрківки...»
9. Автор твору Ярослав Стельмах.

Леся Воронина. Повість «Таємне Товариство боягузів, або Засіб від переляку № 9»

1

3

8

9

4

7

6

5

Роз'яснення

- 1.« Сашко Смик — хлопчик на прізвисько "Кактус".»
- 2.«Клим повинен грати пісню про байбачка, яку будуть співати Жук і Заєць.»
- 3.«Клим тікає і провалюється в люк, де потрапляє до секретної лабораторії»
4. «В саду будинку він знайомиться з двома хлопцями Жуком і Зайцем.»
- 5.«Клим повинен грати жалісливу пісню про байбачка.»
- 6.«Клим підозрює, що Таємне Товариство Боягузів — банда грабіжників, які хочуть викрасти золоті зливки з банку»
- 7.«А ті, хто звик боятися все життя, мають свої засоби подолання страху.»
- 8.«Герої потрапляють до банку. Жук відкриває прохід через стіну, який приводить до місця, де знаходяться дивні сині жаби.
- 9.«Але хлопця рятує муха, яка для синьомордих є снодійним, а Клим тікає.»

Леонід Глібов. Байка «Щука»

Роз'яснення

1. «На той раз суддями були Якійсь два Осли...»
2. «На той раз суддями були... Одна нікчемна Шкапа...»
3. «На той раз суддями були... два стареньких Цапа...»
4. «За стряпчого, ..., Була приставлена Лисиця...»
5. «А чутка у гаю була така, Що ніби Щука та частенько, Як тільки зробиться темненько, Лисиці й шле — то щупачка, То сотеньку карасиків живеньких Або линів гарненьких...»
6. « Судді, стали розбирать: Коли, і як воно, і що їй присудити?»
7. Як не мудруй, а правди ніде діти.
Кінців не можна поховать.. Не довго думали — рішили — І Щуку на вербі повісити звеліли.»
8. «Послухали Лисичку І Щуку кинули — у річку.»
9. Головний персонаж байки Щука.

8

9

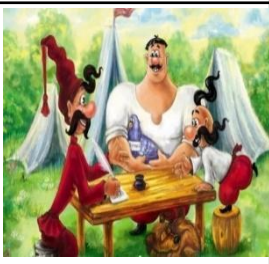
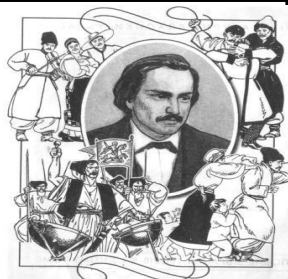

4

7

6

5

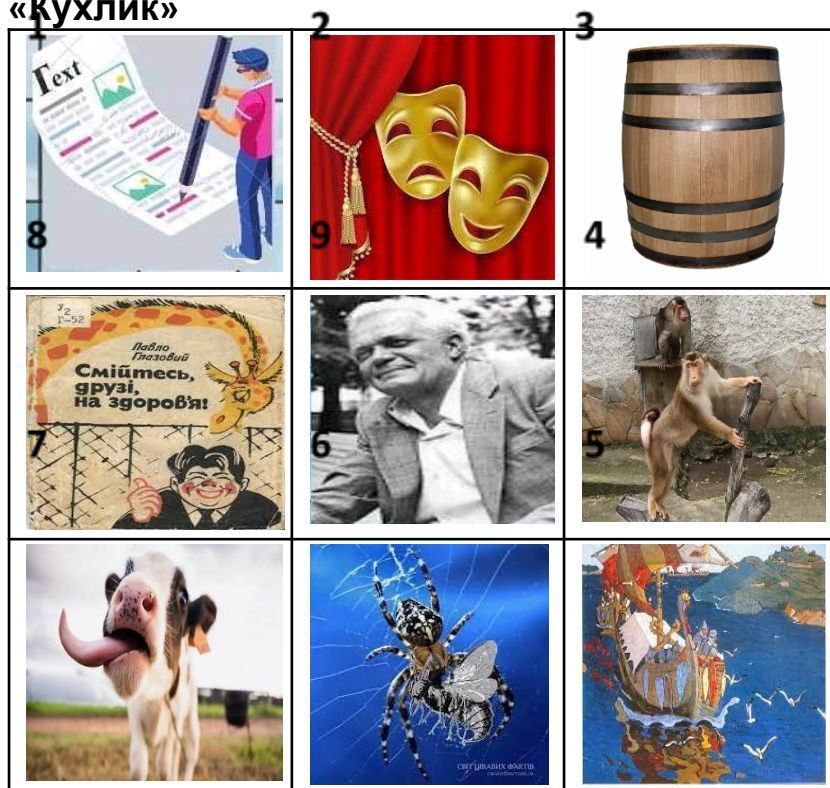

Співомовки С. Руданського.

Роз'яснення

1. Співомовка- твір мистецтва.
2. Козаки- патріоти України.
3. Козаки в гостях у короля.
4. Запородці перехитрили короля.
5. Чумаки з купцями у крамниці.
6. Багаті крамниці.
7. Добре торгувалось
8. Співомовки- щирий сміх.
9. Автор співомовок- С. Руданський.

**Павло Глазовий. Гуморески «Еволюція»,
«Найважча роль», «Заморські гості», «Похвала»,
«Кухлик»**

Роз'яснення

1. Співомовки Глазового друкували в газетах і журналах.
2. «Вихваля свого синочка Мати на всі боки:
— У студії при театрі Вчиться вже два роки.
3. "Роль найважчу доручили Любому синочку:
Він на сцені в третій дії Викочує бочку!»
4. «В зоопарку батька Запитав хлопчина:
— Чи то правда, що від мавпи Походить людина?»
5. «Прилетіли на Україну Гості із Канади.»
6. «— Ахи! — гукнув старий павук, Уздрівши юну муху
— Ти так гудеш, що кожен звук Як музика для слуху...»
7. «Бо якраз така біда в моєї корови:
Має, бідна, язика і не знає мови.»
8. Книжка гуморесок П. Глазового.
9. Автор гуморесок Павло Глазовий.

Використані джерела:

1. Жидиліна Н. Кроссенс – метод розвитку логічного та креативного мислення
<https://vseosvita.ua/library/krosens-metod-rozvitku-logi-cnogo-ta-kreativnogo-mislenna-196147.html>
2. Кузь Т. Метод кросенс як елемент едьютеймента. Використання на уроках української мови та літератури. <http://www.osvitaua.com/2018/10/66312/>
3. Анна-Марія Богосвятська . Натхненник. 10 ідей для кроссенса на уроках літератури
<https://bogosvyatska.com/2020/02/25/10-ідей-для-кроссенса-на-уроках-літерату/>
4. Використання кроссенсу на уроках української літератури у 6 класі
<https://naurok.com.ua/vikoristannya-krossensu-na-urokah-ukra-nsko-literaturi-v-6-klasi-111678.html>

